

nylig kommet et tredje, Bakel^{*)}; men desuden have Fransk-mændene her et Slags Overherredømme over fem—sex Kongeriger. Man regner, at det franske Senegambien i alt har en Folkemængde af henved 150,000^{***)}.

Skjønt Franskmandene have ejet Algerien i over et halvt hundrede Aar, er det først i den nyeste Tid, at de ret have faaet Syn for, at Herredømmet over hele det nordvestlige Afrika fra Tunis i Nordøst til syd for Senegambien i Sydvest naturlig kan tilfalde dem. I de sidste Aar har man imidlertid næsten ikke kunnet læse franske geografiske Tidsskrifter uden at træffe paa Artikler, som vedrøre dette Spørgsmaal, og den ene rejsende efter den anden, som f. Ex. *Soleillet*, Oberst *Flatters* o. fl. er afgaaet for at afsøge Terrænet med Hensyn til Anlægget af Jærnveje fra Algerien igjennem Sahara til Timbuktu. Ogsaa i selve Senegambien vil man bygge en Jærnvej. Statsøkonomen *Leroy-Beaulieu* har man noget siden^{***)} skrevet en lang Artikel om Algerien, hvori han med Rette paaviser, at Alting i dette Land trods de idelige og idelige Omdannelser ikke staa saa daarligt til, som mange gjerne ville paastaa. Og han henleder tillige ikke uden en vis Malice Opmærksomheden paa, at det for sin Kolonisationsevne saa roste Storbritannien kun maadelig har røgtet sit Ilverv i Sydafrika. „Frankrig har slaat igjennem i Algerien, England er strandet paa det gode Haabs Forbjerg.“ Siden har han skrevet^{†)}, at man bør ile alt, hvad man kan, for at skaffe en Jærnvej fra Algerien til Niger. „Man lod ikke tyve, ikke ti, ikke fem Aar gaa hen med Snak, inden man satte Suéskanalen i Arbejde eller tog fat paa Panamakanalen eller Pacificbanen. Algeriens Handelsomsætning udgjorde 1879, der dog var et slet Aar, ikke mindre end 421 Mill. Frank, og naar Transsaharabanen bliver færdig, vil Omsætningen stige til en Milliard. Frankrigs Feltraab bør for Tiden være: „Til Niger og Sudan!“ Lader os uden Tøven drage til Sudan og igjennem Algerien.“

Da Dr. *Lenz* paa sin Hjemrejse fra Timbuktu med et fransk Skib var kommen til Bordeaux, vilde man have gjort stor Stads af ham i denne By; men han rejste strax til Tanger for at hente sine der i Byen efterladte marokkanske Samlinger.

Just som ovenstaaende var sat og var indleveret til Trykken, er der kommet højst sørgelige Efterretninger fra en af de Expeditioner, som den franske Regering har udsendt fra Algerien for at undersøge Forholdene med Hensyn til Transsaharabanen. Man har anbefalet fire Linjer til Undersøgelse, den ene fra Constantine over Vargla i det sydlige Algerien, den anden fra Byen Alger (Algier) over Laguat, syd derfor, og de to andre vester paa. I Marts forrige Aar naaede *Flatters* Vargla og drog dernæst sønder paa i Tuaregernes Land, hvor han naaede til 25° n. Br. og 4—6° ø. L., og hvor han gjorde mange Undersøgelser^{††)}. I For sommeren 1880 vendte han lykkelig tilbage for i Oktober s. A. at begynde en ny Rejse. Paa denne anden Rejse var han ledsaget af forskellige franske Officerer og af en Flok paa 83 indfødte, der tjente som Førere og Kameldrivere; Maalet var Byen Sakatú i det vestlige Sudan. Paa den første Rejse havde *Flatters* stiftet venskabelig Forbindelse med Hoggar-Stammen, og han havde nu det bedste Haab. Efter de nylig indløbne Efterretninger ere imidlertid *Flatters* og de fleste andre Franskmand tilligemed en stor Del af deres Ledsagere blevne dræbte i Nærheden af Brønden Assiu. 63 Mand undkom og søgte Tilflugt hos Hoggar-Stammen, der tog vel imod dem, men kun for at give dem forgiftede Dadler. 28 Mand døde deraf, og de tilbageblevne omtr. 30 Mand bleve omringede, men kunde dog sende 4 Mand af Sted til Vargla, hvorfra Efterretningen er kommen til Evropa.

Det nyeste fra Mormonernes Land. Prof. *Paul Oeker* i Los Angeles i Californien har i Fjor^{*)} givet en Skildring af Mormonernes Forhold, der fortjener at omtales, fordi den indeholder en fra den nyeste Tid, paa Selvsyn grundet Dom om det mærkelige Land og Folk. Som man ser af det følgende, er der ikke sket nogen betydelig Ændring, siden *V. Topsøe* 1871 var i Mormonernes By, og *Oekers* Beskrivelse stemmer meget overens med, hvad vor Landsmand har meddelt i sin livlige og interessante Bog om Nordamerika.

Den 24de Juli 1847 kom Brigham Young med sine, af den lange Vandring udmattede „troende“ til den store Saltø. Efter at have forladt de maleriske Snævringer i Bjærgene, viste der sig et tryllende Billede for dem. Den store Saltø skinnede som en Sølvflade i Morgensolens Straaler, Wahsatschalpernes Spidser, kronede med Sne og Skyer, afgrænsede i dejlige Bølgelinjer Synskredsen, og selve Dalen var saa tiltalende, at de rejsende besluttede at grunde deres nye Hjem her. Fire Dage efter deres Komme afstak de Grundsten til det nuværende Tabernakel og til Byen. Den nuværende *Salt Lake City*, der tæller 31—40,000 Mennesker, er altsaa omtrent tre Tiaar gammel, og man kan ikke nægte, at den er til stor Ære for sine Grundlæggere. Netto og brede, af klart rindende Bække gjennemskaarne og af kjønne Bygninger indfattede Gader, Haver og Parkanlæg i Mængde, skyggefulde Alléer, elegante Hoteller, et stort Teater og fremfor alt selve Mormonernes massive Bygningskomplekser give det hele et Præg, der mere minder om et fastgrundet Bybillede fra de østlige Stater end om Ørkenen, hvori det er blevet skabt. Den største Bygning i Mormonstaden er det grimme, ovale Tabernakel, hvis vældige Tag ligner et Stegelaag. I det Indre deraf er der Siddepladser for 8—10,000 Mennesker, og Akustiken deri er saa fortrinlig, at man tydelig kan høre en Hvisken fra den ene Ende af Salen til den anden. Mormontemplet, der skal ligge over for Tabernaklet og være meget storartet, er derimod af Brist paa Penge ikke blevet færdigt endnu. Det navnkundigste Kvarter i Staden var til for kort siden „Brighams Blok“, der bl. a. indesluttede den nu afdøde Mormonpaves Palads. „Løvehuset“ kaldet, saa vel som „Bistaden“, hans Serail. Denne Herlighed er nu til Ende; kun faa af hans mange Hustruer bo her, de øvrige leve i Privathuse, og Amalie, hans Yndlingshustru, der atter har giftet sig, i sit eget Palads. Mr. Taylor, Brigham Youngs Efterfølger som Præsident og som Senior for de tolv Apostle, bor vistnok i Løvehuset; men han holder sig mere stille end hans For-gænger, og fremmede regne det i Reglen ikke for Umægen værd at søge hen til dette historiske Sted.

Som man véd, er den hele Mormonstat i den nyeste Tid bleven udsat for stor Fare fra Fristaternes Side; men det vil desuagtet vist blive svært nok at faa Bugt med „de sidste Dages hellige“. Mange høje Embeder ere endnu i disses Besiddelse, den samvittighedsfulde Mormon vandrer stadig til Brighams Blok for at betale sin Tiende, Bogtrykkerpresserne ere i travl Virksomhed for at trykke Tusender og atter Tusender af Flyveskrifter, der spredes over al Verden og hvori man finder den store Grundlæggeres Tankesprog el. lign. optegnet. Beundringsværdig er den blinde Lydighed, i Følge hvilken Hundreder af fattige Medlemmer blive pressede ind i Missionstjenesten for at drage Verden igjennem og skaffe nye Rekruter til de udvalgte Hær. Frafald forekommer vel af og til, de mere dannede vænne sig til Monogami eller give sig til at være Fritænkere; men der er slet ingen Udsigt til, at der skal blive Frafald i Masse eller at det ikke troende Element skal vinde Overhaand. „Hedningerne“ finde sig slet ikke vel i Salt Lake City; thi de blive satte til Side i alle Maader, og Forbundsregeringen tager sig ikke af dem. De have slet ingen Indflydelse, og selv deres finere Livsvaner, som skulde skulle dem fra Mormonerne, have disse sidste for en Del tilegnet sig. Utah er et Paradis for de lavere Klasser, og just disse

*) Le tour du monde. Mai. 1880.

**) Tableaux de la population des colonies françaises pour l'année 1877.

***) Journal des Débats.

†) Economiste français. Nr. 4. 1881.

††) Se et Foredrag af ham, holdt i Amiens og trykt i Union géographique du Nord de la France. 1880. Nr. 1—5.

*) v. Hesse-Wartegg. Nord-Amerika, seine Städte u. Naturwunder, sein Land u. seine Leute. Leipzig. 1880.

afgive de bedste Mormon. Deres Samvittighed bliver saa tilstudet af Præsterne, at de fæste sig til disses Læresætninger, som om de vare Katolikker i Skriftestolen. De nærværende Ledere af Kirken ere rigtig praktiske Forretningsfolk, og da der ikke fattes paa frivillige Gaver fra Menighedens Side, have de Midler nok til at udstyre Kirken paa den mest glimrende Maade. Uagtet alle de senere Aars uheldige Tildragelser staa Mormonismen saa fast som nogen Sinds.

Paa Landet hersker der sande patriarkalske Familie-Tilstande. Tre til fire Koner og en talrig Børneflokk ere en større Velsignelse for Mormonbonden paa Landet end for Mormonborgeren i Byen, skjønt ogsaa denne sidstes Halvdele eller, rettere sagt, Tredje- eller Fjerdedele, sjælden have Lejlighed til at lægge Hænderne i Skjødet. Jo flere Hoveder der hører til en Familie og jo større Krav der stilles til Forsørgeren, des mere maa Modrene arbejde for at underholde Husstanden. Paa denne Maade kan selv den fattige Borger i Staden faa et vist velnæret Udseende og med et Smil rose sin behagelige Tilværelse. „Vorder frugtbar og formerer eder“ lød jo det guddommelige Bud, og Joseph Smith og Brigham Young holdt den ordrette Opfyldelse af dette Bud for nødvendig, naar man vilde opnaa Hellighed.

For Mormon-kvinderne er denne Lov vistnok mindre tiltrækkende end for Mormon-Mændene, og man kan se det paa deres Ansigt. Meningen heraf er dog ikke, at Kvinderne alle skulle føle sig uheldige; et vist apathisk Træk, Stemplet paa resigneret LigeGYldighed, der gjennemgaaende findes hos dem, er dog mere veltalende end alle Eliza Youngs og andre lignende fysiske Heltinders Hævnhistorier. „Det skelende Uhyre, Skinsygen“, sagde en hvidhaaret Mormon, der havde 4 Koner og 21 Børn, „er noget, vore Kvinder ikke kjende til; dertil ere de altfor fornuftige“. Dog gjælder dette vist ikke som almengyldig Regel.

I Almindelighed lever man et stilferdigt Liv overalt i Staten Utah, og selv i Salt Lake City. Naar man ser bort fra det travle Liv i Minedistrikterne og fra Turisternes indiskrete, rastløse Spejden, gjør det hele Indtrykket af en Verden for sig, der ligesom ved en kinesisk Mur er skilt fra alt andet. Disse dobbelte Huse med to forskellige Indgange og de mangen Gang skjulte Bagdøre, disse særlige Ind- og Udgange for Mormon-Husfaderen ere tilvisse ikke hyggelige; men det er meget tiltalende at høre Mormonerne fortælle om deres Stilling. Imødens deres hedenske Medborgere klage over de daarlige Tider, synes de mormonske slet ikke at fattes noget. Dette velsignede Lands Hjelpekilder blive udnyttede af dem paa det kraftigste. Fortsættelsen af den sydlige Jærnvej i Utah vil aabne et mere velsignet, halvt tropisk Eden for Indvandringen og for Kulturen. Minerne synes udtømmelige, og de gave 1879 et Udbytte af Sølv for 5 Mill. Dollars, af Bly for 1½ Mill. Dollars o. s. fr. I det hele imponerer Statistiken for Utah med sine Tal. En Folkemængde paa 140,000 Mennesker har et Jærnsvejnet paa over 100 geogr. Mile, en Indtægt af 10 Mill. Dollars for Agerbrugsvare og 2 Mill. Dollars for Kvæghandel, — i det hele et Udbytte af Landets Frembringelser for 21 Mill. Dollars. Alt dette er tilvisse til Ære for Fliden og Arbejdskraften hos dette vidunderlige Folk ligesom ogsaa for den affdøde Fører.

Naar man kjender dette, er det saa meget mærkeligere, hvorledes det gaar med Brigham Youngs Minde. Alle de frugtbare Marker, som man ser rundt om, de yndige Landsteder, de duftende Haver og de stolte Bygninger ville vedblive at være til i lang Tid, medens Mindet om den

Mand, der har skabt det Altsammen, let vil tabe sig i Taage. Denne Tanke maa paakomme enhver, der gaar ind i den nyanlagte, men øde Youngske Privatkirkegaard, paa hvis højeste Punkt Levningerne af den hellige Mand have fundet deres sidste Hvilested. Allerede nu synes man at have glemt ham; ikke en Blomst voxer ved den vældige Granitplade, hvor under han hviler og som efter hans eget Ønske er uden Navn og Indskrift; der er ingen, som sørger for Vedligeholdelsen af Gravstedet.

Der nede ser man en blomstrende By, omgiven af en ubeskrivelig Foraarspragt, og her oppe ligger det forfaldne Mindesmærke over en Mand, der har været ligesom en Columbus for denne dejlige Egn.

Jenny Fraser, avstralsk rejsende. I vore Dage, da Hundreder af Videnskabsmænd rejse omkring for at skaffe os et nøjere Kjendskab til Jorden, er det ikke saa underligt, om der ogsaa findes Kvinder, som foretage Rejser i samme Hensigt. Imellem de rejsende Kvinder vil man saaledes ikke have glemt *Alexandrine Tinne*, den skønne og umaadelig rige Hollænderinde, som paa Grund af en Hjertesorg gav sig til at rejse i Afrika, hvor hun først gjæstede den øvre Nil og senere drog til Mursuk, i hvis Nærhed hun 1869 dræbtes af de have-syge Tuareger^{*)}. Dr. *Nachtigal* har^{*)} paa en meget sympatetisk Maade skildret hende og hendes Død.

I det geografiske Selskab i Bordeaux har nylig en engelsk Dame, *Jenny Fraser*, for en meget talrig Kreds holdt et Foredrag over Avstrallandet, hendes Fødeland, hvor hun har rejst meget omkring og som hun under det pseudonyme Navn „Tasma“ har skildret i en Bog. I en Meddelelse til det franske geografiske Tidsskrift „L'Exploration“^{**)} omtales hun paa følgende karakteristiske Maade: „Den avstralske Foredragere er nydelig og besjæret ved første Øjekast den udvalgte Forsamling, til hvem hun talte. Hun ser ud til næppe at være 25 Aar gammel og har rejst meget. Hun er meget elegant og har en vis sikker Fremtræden, der slog alle. Hun udtrykker sig meget godt paa fransk, men med en let engelsk Akcent, der giver det hele noget vist pikant. Hun skildrede sit Fødeland med megen Humor, og hendes Vittigheder og Hentydninger til Dagens Spørgsmaal vakte en Munterhed, der ikke vilde til at høre op.“

A. E. Nordenskiöld: „Vegafärden“. Den med saa megen Længsel imødesete Skildring af Nordøstpassagens heldige Gjennemførelse er nu begyndt at udkomme. Den vil foruden paa svensk udkomme paa norsk-dansk, tysk, engelsk, fransk, italiensk og spansk eller portugisisk. Den svenske og den norsk-danske Udgave blive fordelte i ti Hefter, til sammen til en Pris af 15 Kr. Det storartede Emne, den rige Kundskab, den livlige, tiltalende Fremstilling og den smukke Udstyrelse med en Mængde Illustrationer ville utvivlsomt skaffe Værket en stor Mængde Læsere.

Gave til vort etnografiske Museum. Efter hvad vi erfare, skjænker Løjtn. Grosserer *C. Hage* den betydelige Samling af etnografiske Ting, som han har hjembragt fra sit Ophold i forrige Aar hos Ostjaker og Samoeder, til vort etnografiske Museum. Samlingen indeholder flere fuldstændige Dragter, mangchaande Prydelser, alle Slags Redskaber til Husbrug og Jagt, et Gudebillede af Træ o. s. v. Gaven er saa meget mere kjærkommen, som vort ellers saa rige Museum hidtil kun har indeholdt lidt fra de nævnte Stammer, ligesom for Resten ogsaa alle øvrige etnografiske Museer, naar man undtager de russiske.

^{*)} Sahara und Sudan, I. Berlin. 1879.

^{**)} Nr. 213. 17de Febr. 1881.